

گرنگى سەرۆكايه‌تى كۆمار بۆ شىعه‌كان

03-02-2022

نووسه‌ره‌كان

ناوه‌ندى لىكۆلینه‌وه‌ى رووداو

كورتە : بۆچوونىكى باو هه‌يه پىيوايه له رژىمه په‌رله‌مانىيه‌كاندا سەرۆكايه‌تى كۆمار زياتر پۆستىكى تەشريفاتىيه، ئەم لىكدانه‌وه‌يه له شروقه‌كانى په‌يوه‌ست به رژىمى سياسى عىراقدا زه‌قتره، به‌تايبه‌ت كه ده‌ستور هيج جۆره شىتۆيه‌كى له‌سەر ياساكان به سەرۆككۆمار نه‌به‌خشيوه.

ياسين تها |

بۆچۈنۈكى باو ھەيە پىيوايە لە رژىمە پەرلەمانىيەكاندا سەرۆكايەتى كۆمار زياتر پۇستىكى تەشريفاتىيە، ئەم لىكدانەوہە بە شەرۇقەكانى پەيوەست بە رژىمى سياسى عىراقدا زەقتەرە، بەتايبەت كە دەستور ھىچ جۇرە قىتۇبەكى لەسەر ياساكان بە سەرۆككۆمار نەبەخشيۈە. ھەرۈھا رۇلىكى بچوك و لاوەكيشى لە ھەلۈەشانەنەوہى پەرلەماندا ھەيە (مادەى 64 دەستور)، لەرۈوى كىردارىشەوہ لە خولى پىشووئردا پەرلەمان ھەندى ياساى دەرەكرد كە لەرۇژى دەرچوونىيەوہ دەچوۈە بوارى جىبەجىكردن، ئەمەش دەرگاي كىردەوہ بۇ ئەوہى واژۇ پۇتينيەكەى سەرۆ كۆمار لەسەر ياساكان پىويست نەبىت و ئەگەر تا 15 رۇژىش نەيكات، ئەوہ ياساكە ئۇتۇماتىكى ھەر بەدەرچوو دادەنزىت (مادەى 73 دەستور بىرگەى دوو)، بەلام لەپاش سالى 2010، كە شىعەكان لە بەرامبەر لىستەكەى علاوى (العراقية) بۇ دوو بەرە دابەشبوون، مشتومپىكى گەرمى ياساى و سياسى لەسەر دىارىكردى "گەورەترىن لىست" ھاتە كايەوہ كە دەستور كىردوويەتى بە خاوەن مافى پىكھىنانى حكومەت (مادەى 76)، ئەمەش واىكرد پىنگەى سەرۆكايەتى كۆمار لە دەستپىكى خولە پەرلەمانىيەكاندا گىرنگىيەكى تايبەتى لى پىكھاتەى شىعە پەيدا بكات، چونكە واژۇ راسپاردن و مامەلەكردن لەگەل "گەورەترىن لىست" بەدەستى ئەوہ، ھەرۈھا جارپىكى دىكە زەمىنەى ئەوہ نەما ھەموو لايەنە شىعەكان ھاوپەيمانىيەكى بەكگرتووى گىشتگىر پىكھىن وەك ئەوہى لە 2005 كىردىان (لىستى 169).

لە 2014 كە نورى مالىكى لىستەكەى 92 كورسى و خۇيشى بەتەنيا لە بەغدا 721 ھەزار دەنگى بەدەستھىنا، پىداگرېوو لەسەر ئەوہى سەرۆكى پىشووئرد د. فوئاد مەعسوم رايىسپىرېت بۇ پىكھىنانى حكومەت لە خولى سىيەمى سەرۆكايەتى وەزىران، بەلام سەرۆككۆمار لەبەر رۇشناى پىكھاتنى لايەنە شىعەكان لەسەر گۇرپىنى مالىكى و ئامۇزگارى سىستانى بۇ گۇرپىنى سەرۆكۈەزىران، راسپاردنەكەى دواخست تا جىگرەوہ ئامادەكرا و لە برى مالىكى كەيدەر عەبادى راسپارد كە دواتر زۇرىنەى شىعەكان و زۇرىنەى پەرلەمانىش متمانەيان پى بەخشى، بەمەش سەرۆكايەتى كۆمار رۇلىكى سەرەكى ھەبوو لەو گۇرانكارىيە سياسىيە و لەسەر ئەمەش، كەوتە بەر ھىزش و ھەرەشەى سكالاً تۇماركردى مالىكى لە دادگاي فېدرالى بەر لەوہى دواتر ملكەچ بكات بۇ "كودەتاي سى" ى ناو ھىزبى دەعوە.

بايەخى پىنگەى سەرۆككۆمار لە خولى رابردوودا (چوارەم) زياتر لە ھى پىش خۇى دەرەكەوت. لەم خولەدا كۇى سىستىمى سياسى عىراق كەوتە بەر مەترسىيەكى گەورە بەھۇى خۇپىشانەنەكانى تشرىنى 2019، بۇ بەكەمجارىش لە مېژووى پىرۇسەى سياسى سەرۆكۈەزىران ناچار بە دەستلەكاركېشانەوہ كرا (عادىل عەبدولمەھدى)، جىگرەوہ پىشنىباركراوہكەشى محەمەد علاوى نەيتوانى لە ماوہى 30 رۇژى دەستوردا حكومەت پىكھىننىت، لەم كاتەشەدا سەرۆككۆمار پىشت ئەستور بە برىارىكى ياساى دادگاي فېدرالى (29 / 2020) مافى ئەوہى وەرگرت كە خۇى سەرپىشك بىت لە راسپاردنى كەسايەتییەك بۇ پىكھىنانى حكومەت، ئەمەش سەرى گورىسەكەى لە دەستى ھىزە شىعەكان دەركرد و دەرگاي كىردەوہ بۇ راسپاردنى عەدنەن زورفى و دواتر مستەفا كازمى كە دوو كەسايەتییە بە رەگەز شىعەى بە ئاراستە مەدەنى بوون و، دووھىمان كە ئىستا دەستبەكارە، بوو بە يەكەم سەرۆكۈەزىرانى عىراقى پاش 2003 لەدەرەوہى بازنەى "ئىسلامى سياسى شىعە". بەشىك لە ھۇكارى راسپاردنىشى لەپاش لىكەوتەى خۇپىشانەنەكانى تشرىن بۇ دەسەئات و يارى سەرۆككۆمارى ئىستا د. بەرھەم سالىح دەگەرتتەوہ، لە كاتىكدا لايەنە شىعەكان لەسەر راسپاردنى ئەسەد ئەلەيدانى پارىزگارى بەسەرە پىداگرېوون، ئەوكاتىش باوہرپىكى زال ھەبوو كە ناوبرا وەلاى و مىلىشىيە.

لەخولى نوپى ئىستا (پىنجەم) كە ھىشتا مشتومپەكان لەبارەى "گەورەترىن لىست" بەكلاى نەبوونەتەوہ و كېشەكە لە بىنەو بەردەى دادگاي فېدرالىيە، جارپىكىز سەرۆكايەتى كۆمار بۇ دووبەرە ركبەرەكەى شىعە (سەدر و چوارچىوہى ھاوتاهەنگى) گىرنگىيەكى زۇرى ھەيە، چونكە دەركردى فەرمانى راسپاردنى سەرۆكۈەزىرانى لەدەستدايە بەمەرجىك لە "گەورەترىن لىست" ى ناو پەرلەمان بىت (مادەى 76 دەستور). سەرۆكۈەزىرانى راسپىردراوېش 30 رۇژى لەبەردەستە بۇ پىكھىنانى كابىنەكەى، ئەگەر لەو ماوہىەش نەيتوانى، ئەوہ بەگۇرەى برىارى دادگا دىارىكردى راسپىردراوى دووھمىش مافى سەرۆك كۆمارە. ئەمە ھەموو لە كاتىكدا چەقى ناكۇكېيەكانى شىعە لەسەر حكومەتى داھاتوو لەسەر كەسايەتى سەرۆكۈەزىرانە.

لە ھەفتەى داھاتوو (7 شوبات) كە برىارە ھەلېئاردنى سەرۆكايەتى بەرپۆەبچىت، ئەگەر سەرۆككۆمار لەو زۇرىنەيە بىت كە سەدرىيەكان و ھاوپەيمانى سىادە (سوننە) و پارتى كۆدەكاتەوہ، ئەوا رۇلى سەرەكى دەبىت لە پەسەندكردى "گەورەترىن لىستى" سەدرىيەكان و دواترىش راسپاردنى سەرۆك وەزىرانى داھاتوو، بەلام ئەگەر سەرۆكۈەزىران لە بەرەى چوارچىوہى ھاوتاهەنگى شىعە دەرېچىت ئەوا سەدرىيەكان و ھاوپەيمانىيەكەيان كارىگەرى گەورە لەدەست دەدەن لە راسپاردنى سەرۆك وەزىران. ئەم كارىگەرىيە سەرۆكايەتى كۆمارىش لە پىرۇسەى راسپاردنى سەرۆكۈەزىران وەھا دەكات مشتومپەكانى پەيوەست بە سەرۆكايەتى كۆمار لە كېشەيەكى ناوخۇبى

كوردىيەوۋە كە خۇي بەخاۋەنى پۇستەكە دەزانىت، بىكاته بەشنىك لە ناكۆكىي شىعەكان لەبارەى شىۋاز و شوناسى سەرۆكۈەزىرانى داھاتوو، ھەر ئەمەش وادەكات پرسەكە رەھەندىكى گەورەتر لە پارتى و يەكئىتى ھەببىت و لايەنە شىعە و سوننە ھاوپەيمانەكانىشىيان پەيوەندىدارىن بە ئىنتىماو ئاراستە و كەساپەتى سەرۆك كۆمارى داھاتوو. ھەروەھا رۆلى سەرەكىشىيان ھەببىت لە يەكلابىكردنەوہى ھەلبۇزاردنى سەرۆككۆمار لە بەرزەوہندى ئەو ئاراستەبەى كە نوئىنەرايەتى دەكەن.